

Osud domu U Sedmi švábů:

10. května 1999

U sedmi Švábů nestraší, říká letitá nájemnice starého domu

10.05.1999 - MARKÉTA KULHÁNKOVÁ, PETRA MARKOVÁ - str. 01

Brno - Dům U sedmi Švábů na Starém Brně neproslavilo jen stejnojmenné vetešnictví. Pamětníci vědí, že sama jeho historie by vydala na román. Starý pavlačák v Kopečné ulici je od okolního světa oddělen vysokým plechovým plotem. Za ním se však otevírá pohled jako na prvorepublikový dvůr. Čekáte, že ze sklepa se každou chvílí vynoří upocený člověk s putnou uhlí na zádech nebo na vás někdo z pavlače vyklepe koberec. Sedmaosmdesátiletá Anežka Vichová žije v domě od roku 1962. V Kopečné ulici však bydlí už bezmála sedmdesát let a o domě toho hodně ví. "V sedmnáctém století patřil dům rakouskému majiteli, který se jmenoval Schwabe. Ten měl sedm synů a jejich rodina vlastnila v Brně několik domů. Z toho majetku všichni žili a okrádali lidi," vysvětluje paní Vichová původ jména domu. Jinou verzi vzniku jména zná Pavla Fojtíková, studentka etnologie a muzeologie na brněnské Masarykově univerzitě, která v domě také bydlí. "Tady uprostřed mezi domy byla hospoda U sedmi Švábů a jedno křídlo ještě domy spojovalo jakoby do podkovy," vykládá Fojtíková a přidává historku o hostinském, který měl ve skříňce šest švábů a zrcadlo. Starý pavlačák je opředen mnoha pověstmi a historkami. Některé tvrdí, že v domě straší. Třeba pověst o třech Židech. "V domě měli strašit tři Židé, kteří v něm kdysi nocovali. Židé však podle královského nařízení nesměli zůstat přes noc uvnitř hradeb. Nájemníci se jich báli, a tak je hodili v noci do studny," vypráví Pavla Fojtíková. Podle jiné pověsti prý v domě straší jeptiška z časů Elišky Přemyslovny. Na strašidla však nevěří paní Vichová. "Že tady straší? Ale to není pravda. To vzniklo tak, že tady se musí chodit na záchod ven na pavlač. A jak courali lidi v noční košili na záchod, tak vypadali jako strašidla." Zato o tom, že se v domě odehrálo mnoho vražd, je stará paní pevně přesvědčena. "Ještě za Rakouska tady bydlela nějaká holka. Její nápadníci se tady na dvoře porvali a jeden z nich zůstal ležet mrtvý," ukazuje paní Vichová místo, kde mělo ke rvačce dojít. "V sedmatřicátém roce tady na pavlači zase bydlela Srbka s desetiletým synkem. U ní přespávaly vařečkářky ze Slovenska. Srbka si myslela, že mají peníze, a tak jednu v noci zamordovala sekýrou. Pak ji i se slámníkem hodila do vody. Vařečkářka vyplavala až v Komárově. Ženská nakonec dostala trest smrti," popisuje babička další krvavou událost. Kromě vražd a strašidel proslul dům také obrovským počtem lidí, kteří v něm bydleli. "Ve třicátých letech tady bylo sto dvacet nájemníků, ale i s podnájemníky tu bydlelo až šest set lidí. Říkalo se, že děti jen z tohoto domu by vydaly na jednu školu," říká Fojtíková. V pavlačovém domě se nikdy nežilo přepychově. "Každý nájemník měl jen kuchyň a pokoj, a přitom ještě měli lidi na bytě. Tehdy nebyla práce, a tak muži chodili přes noc většinou krást. Třeba ovoce. A každá rodina měla tři až deset dětí," popisuje Vichová. Dům však zažil i veselejší časy. Na dvoře se konaly poutě, kam chodilo mnoho lidí. "Všude svítily lampiony a bývalo tu moc veselo," vykládá stařenka a dodává, že v domě je živo i dnes. "Je to tady hotová noclehárna. Bydlí tu třeba studenti, kteří nemají koleje. Nás starých nájemníků je už jen šest," ukazuje babička, ve kterých oknech bydlí její osmdesátileté sousedky.

Dům U sedmi Švábů je koutem vypovídajícím o historii Brna

10.05.1999 - KAREL ALTMAN Autor je historik - str. 07

Brno - Zbytky věhlasného domu na rohu Kopečné a Leitnerovy si jistě zaslouží naši pozornost, přestože jde o poměrně nenápadný a nadto zanedbaný či přímo otřískaný činžák. Je to dům číslo 37, ovšem odedávna je známý díky svému neobvyklému jménu: říká se tam U sedmi Švábů. Což je pozoruhodné, neboť jsme zvyklí, že takováhle pojmenování mají spíše domy středověké, a to ještě především ty, které stojí v jádru města. Dům U sedmi Švábů není středověký, ale jde o klasickou nájemní kasárnu z doby nástupu průmyslové revoluce. Ani nestojí ve středu Brna, nýbrž poněkud stranou od Pekařské, jedné z ulic, které odedávna přiléhaly k městu v hradbách a tvořily jeho první předměstí. Stará stavba o čtyřech podlažích má dva dvory, obklopené ze tří stran poschodovými trakty, čtvrtou stranu tvoří nenápadný plot s malými plechovými vrátky, místo kterých zde ovšem bývala ještě v meziválečném období velká brána. Z prvního prostorného dvora sejdem po schodech na níže položené druhé nádvoří. Rovnou po dláždění anebo po několika schodištích se dostaneme na pavlače a odtud do jednotlivých malých bytů. Činžák rozhodně není žádnou okrasou moravské metropole, přestože, co se týče oněch Švábů, jde o příslušníky jednoho kmene německého etnika, nikoli o stejnojmenný nepříjemný hmyz, který by o tomto stavení mohl něco naznačovat. Sedm Švábů je prostý pavlačový dům, ale na druhé straně přece jen také významná památka, byť ne zatím chráněná patřičným zařazením mezi mimořádné kulturní statky naší vlasti. Kdo však vstupuje zmíněnou nenápadnou brankou do nepříliš vzhledného dvora, ten by si měl uvědomit, že je na historické půdě, v starém, osobitém a málo navštěvovaném koutě města, kudy kráčely dějiny. Počátky domu U sedmi Švábů nejsou příliš jasné. Víme jen, že značného významu nabyl tento dům v polovině 18. století, když hraběnka Alžběta z Waldorfů, rozená z Cinzendorfu, dnešní České, koupila roku 1747 dřívější Schellendorfův dům se zahradou v Kopečné, tehdejší Malé Pekařské ulici a zřídila zde klášterní nemocnici alžbětinek. Velmi brzo se však ukázalo, že se stavba pro tento účel nehodí, a hraběnka tedy koupila louku a chmelnici poblíž Svatky na Starém Brně, na níž byla v letech 1751 až 1754 vybudována klášterní nemocnice, která stojí dodnes. Je to dílo Mořice Grina a Bartoloměje Zintera. V téže době byl učiněn ještě jeden významný pokus s domem U sedmi Švábů. Brněnský městský a současně krajský fyzikus dr. Karel Linz zde založil řídil školu pro lazebníky a porodní babičky. Lednice ve sklepě byla zařízena jako márnice pro přechovávání mrtvol a velká místnost v přízemí jako pitevní přednášková síň pro lazebníky či spíše ošetřovatele a nastávající odbornice v oboru babictví. Teprve když byla nemocnice přeložena jinam, přešel dům U sedmi Švábů do soukromých rukou a byl proměněn v nájemní činžák. Obývali jej výhradně lidé z chudších vrstev obyvatelstva, pro které bylo nejdůležitější bydlet levně, a tak se moc nemohli ohlížet na okolí svého příbytku. Kopečná ulice totiž nejenže neproslula právě přepychem a letovisky brněnských zbohatlíků, ale vedle činžáků stejných jako dům U sedmi Švábů a různých brlohů spodiny zde byla celá řada domů takřkajíc vykřičených. V Kopečné a v nedaleké Studánce totiž odedávna kvetlo nejstarší řemeslo a prostituce se tu držela houževnatě až do první republiky, která této profesi příliš nepřála. Ovšem počátky zdejších nevěstinců sahají do raného středověku a podle letopisce tato živnost nejlépe prosperovala právě v této předměstské čtvrti starobylého Brna. A ačkoli byly místní hampejzy od roku 1365 opakovaně rušeny a kněžky lásky násilím vystěhovávány, s věrností sobě vlastní se vždy vracely zase zpátky a nabízely své osvědčené služby původním i novým generacím svých ctitelů. Co je zvláště pozoruhodné, k činžovnímu domu U sedmi Švábů se vztahovaly různé pověsti a zkazky, které se tradovaly po mnohá desetiletí a vlastně staletí, přestože toto stavení rozhodně nepatří k nejstarším. Ale nejspíše zvláštní romantika tohoto místa povzbudila fantazii vypravěčů tak, až ji poněkud popustili z otců. Ostatně ta nejznámější pověst se odehrávala přímo ve věhlasném hostinci, který kdysi stával ve zvláštním traktu uprostřed dvora. Podle ní zde měl hostinský zvláštní skříňku, na níž byli vyobrazeni legendární Švábi. Ale bylo jich jen šest. A tak když se mezi hosty našel nějaký šťoural, který se zeptal, kde je ten sedmý, ganyméd jej vyzval, aby skříňku otevřel, tam že je ten sedmý schovaný. V ní však bylo zrcadlo a vtípálek v něm uviděl jen

sám sebe. V oněch starých zlatých časech to bylo považováno za taškařici k popukání. Dům U sedmi Švábů dnes není tím, čím kdysi. Kus z něj navždy zmizel, ale taky tu už nežije neuvěřitelných šest stovek lidí, jako ještě v meziválečném období.

Délka| 3 915